

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО І РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рухи є важливим засобом, який сприяє розвитку мозку в цілому, а також таких його функцій, як мовлення, мислення, пам'ять, аналіз, синтез. Фізичний і розумовий розвиток учнів молодшого шкільного віку за допомогою туризму надає можливість оптимізувати процес освіти і виховання в установах початкової школи.

Ключові слова: оптимізація, фізичний розвиток, розумовий розвиток, рухи, учні, туризм, початкова школа.

Постановка проблеми. Сьогодні висуває перед суспільством вимоги щодо ролі освіти в розвитку особистості, свідомого громадянина і патріота України. Тому одним з пріоритетів сучасної освіти і виховання є соціальний розвиток дитини, розширення ступенів самостійної активності школяра.

В Україні фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку є невід'ємною і найважливішою частиною всієї педагогічної роботи. У цьому віці закладаються основи здоров'я і довголіття, формується велика кількість рухових навичок, розвиваються навички особистої та громадської поведінки, звички до повсякденних занять фізичним вихованням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд досліджень [3] підтверджують виняткову роль рухової діяльності не тільки для нормального фізичного розвитку дітей, удосконалення їх моторики, а й для формування психіки дитини. Встановлено, що рухи є важливим засобом, який сприяє розвитку мозку в цілому, а також таких його функцій, як мовлення, мислення, пам'яті, аналізу, синтезу.

Дослідники [3, 4, 5] дійшли висновку, що оптимальні умови для досягнення позитивних результатів у розумовому і фізичному розвитку молодших школярів створюються при поєднанні конкретних рухових завдань у формі ігрових вправ.

Діюча в Україні система фізичного виховання, однією з ланок якої є система дошкільного фізичного виховання, перебуває в критичній ситуації і не завжди може вирішувати своє основне завдання – зміцнення здоров'я. Постійне збільшення обсягу і темпу навчального навантаження, передчасний початок шкільного систематичного навчання, невідповідність програм і технологій навчання функціональним і віковим особливостям дітей, недотримання фізіологічних вимог до організації навчального процесу – все це призвело до значного зниження рівня здоров'я та фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку.

Тому нагальною потребою є необхідність формування освітньо-оздоровчої системи, яка володіє більшим виховним, освітнім і оздоровчим ефектом, що є важливою психолого-педагогічною проблемою. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку нових шляхів оптимізації процесу фізичного виховання дітей.

На наш погляд, одним з найефективніших шляхів є інтегрований підхід до розвитку фізичної і розумової сфери школярів в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності.

Питання використання елементів туризму у шкільному фізичному вихованні не було предметом багаточисельних наукових досліджень. У науково-методичній літературі зустрічаються лише дані епізодичних досліджень [6] щодо теоретико-методичного обґрунтування використання краєзнавчо-туристичної діяльності у практиці фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Викладене свідчить про те, що проблема пошуку шляхів вдосконалення освітньо-виховного процесу в шкільних закладах залишається **актуальною**.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури і передового практичного педагогічного досвіду з проблеми інтеграції фізичного і розумового розвитку молодших школярів засобами туризму.

Результати дослідження. Аналіз спеціальної літератури показав, що застосування елементів туризму в роботі з молодшими школярами присутнє у практиці шкільних закладів України, Росії, Білорусії. Так, дослідження Т.П.Зав'ялової (2002 р.) свідчать, що застосування засобів туризму в основних формах організації фізичного виховання старших дошкільнят буде сприяти більш ефективному розвитку фізичних якостей і координаційних здібностей; підвищенню рівня фізичних якостей і координаційних здібностей; підвищенню рівня позитивних взаємовідносин між дітьми; кращому засвоєнню знань щодо фізичної культури і правил поведінки на природі, порівняно з дітьми, які займаються за традиційною програмою навчання.

Було виявлено, що існуючі засоби і методи традиційного виховання недостатньо впливають на особистість школяра, а засоби фізичної культури реалізують руховий компонент з переважно середнім рівнем фізичної підготовленості.

Розроблена методика із застосуванням засобів туризму у фізичному вихованні молодших школярів включає різні за змістом види туристської підготовки: теоретичну, фізичну, технічну і тактичну, а також формування якостей особистості.

А.А.Остапець відзначає, що туризм, як засіб фізичного виховання, включає різноманітні за формою і змістом рухові дії. До основних засобів туризму в роботі зі школярами вона відносить:

- фізичні вправи з максимальним використанням природного і соціального оточення, які спрямовані на розвиток фізичних якостей, координаційних здібностей, раціональне подолання природних перешкод і оволодіння технікою пересування у пішохідних та лижних прогулянках;
- спеціальні рухові завдання для розвитку просторового орієнтування;
- рухливі ігри з пошуковими ситуаціями у приміщенні і на місцевості;
- доступні для школярів туристські вправи прикладного багатоборства (в'язання вузлів, складання рюкзаків та ін.);
- до засобів туризму відноситься і сама туристська діяльність, через яку формуються моральні якості дитини і пізнається навколишній світ, а туристські посади, які діти отримують по черзі, є засобом пізнання самого себе.

Ці засоби можуть бути включені не тільки у фізкультурно-оздоровчу роботу та активний відпочинок дітей, які склались у практиці роботи дошкільників, але і в навчальну роботу з фізичного виховання початкової школи.

Навчальна робота може бути представлена пізнавальними і фізкультурними заняттями:

- пізнавальні заняття проводяться один раз на тиждень як у приміщенні, так і на повітрі у формі бесід, дидактичних ігор, ігрових завдань;
- фізкультурні заняття (туристичної спрямованості) проводяться на повітрі один раз на тиждень. Розроблено вісім типів занять: ігрові, сюжетно-рольові, колові тренування, заняття-змагання, заняття-тренування, прогулянки-розвідки, прогулянки-пошуки, природознавчі прогулянки.

У фізкультурно-оздоровчу роботу засоби туризму включають у ранкові і вечірні прогулянки не менш двох разів на тиждень у вигляді топографічних прогулянок, рухливих ігор з включенням пошукових ситуацій.

Засоби туризму дозволили зробити більш цікавим активний відпочинок дітей. Фізкультурні розваги з туристською спрямованістю і туристські свята організують у формі ігрових комплексів і прогулянок-походів. День здоров'я проводиться у формі туристського зльоту.

Висновки

Застосування засобів туризму у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку дозволить комплексно вирішувати питання фізичного і розумового розвитку дітей. Виявлено:

- використання засобів туризму в основних організаційних формах школярів 6-7 років дозволило підвищити рівень фізичної підготовленості (найбільший приріст – у результатах загальної витривалості, координаційних здібностей і різних видів орієнтувальних здібностей);
- ігрова туристська діяльність створює умови для формування вмінь налагоджувати дружні відношення з однолітками у класі;
- заняття туризмом створюють можливість для більш результативного впливу на успішність засвоєння знань у галузі фізичної культури, правил поведінки на природі.

Список використаних джерел:

1. Бочарова Н. И. Организация краеведо-туристской деятельности старших дошкольников: метод. рекомен. / Н. И. Бочарова – М.: ЦЦЮТРФ, 1996. – №2. – С. 11–12.
2. Выдрин В.М. Осмысление интегративной сущности физической культуры – магистральный путь формирования ее теории / Выдрин В.М., Курамшин Ю.Ф., Николаев Ю.М. // Теория и практика физической культуры. – 1996. – №5. – С. 145–148.
3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е.С. Вільчковський. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 336 с.
4. Завьялова Т.П. Дошкольный туризм: проблемы, поиски, решения / Т.П. Завьялова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2001. – №2. – С. 45–51.
5. Остапец А.А. В походе юные /А.А.Остапец. – М.: Просвещение, 1978. – 94 с.
6. Шарманова С.Б. Развитие познавательных способностей детей дошкольного возраста в процессе физического воспитания / С.Б. Шарманова, А.И. Федоров // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1998. – №1. – С.50–54.
7. Шипко Н. Географічне краєзнавство – шлях до пізнання Батьківщини / Н. Шипко // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди: Науково-теоретичний збірник. – К.: КИТ, 2004. – С. 473–475.

Motions are an important mean which assists development of brain on the whole, and also such his functions, as broadcasting, thought, memory, analysis, synthesis. Physical and mental development of students of midchildhood by tourism gives possibility to optimize the process of education and education in establishments of initial school.

Keywords: optimization, physical development, mental development, motions, students, tourism, initial school.

Отримано: 8.11.2010